



دانشگاه قم

دانشکده حقوق

پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم شناسی

عنوان:

بررسی اجرای شخصی عدالت جزایی در نظام کیفری ایران

استاد راهنما:

عادل ساریخانی

استاد مشاور:

جلال الدین قیاسی

نگارنده:

جواد داوودنیا

پاییز 89

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به:

تمامی پویندگان طریقت و علم و معرفت

تشکر و قدردانی

حمد و سپاس خدای را که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما عطا فرمود. در اینجا بر خود لازم می دانم از تمامی اساتید بزرگوار، بویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالیان گذشته مرا در تحصیل علم و معرفت و فضائل اخلاقی یاری نموده اند تقدیر و تشکر نمایم. از استاد گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر عادل ساریخانی که راهنمایی اینجانب را در انجام تحقیق، پژوهش و نگارش این پایان نامه تقبل نموده اند نهایت تشکر و سپاسگزاری را دارم. از جناب آقای دکتر جلالدین قیاسی به عنوان مشاور که با راهنمایی خود مرا مورد لطف قرار داده اند کمال تشکر را دارم.

چکیده

اصل قانونی بودن محاکمه از اصول حاکم بر عدالت کیفری است. هیچ کس و هیچ دادگاهی نمی تواند امر محاکمه متهمان را انجام دهد مگر دادگاه مطابق قانون تشکیل شده باشد. این امر به صراحت در اصول قانون اساسی و اسناد جهانی حقوق بشر امضا شده از طرف ایران نظیر اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، پذیرفته شده است. ایران به دو وجه مکلف به رعایت قانونی بودن محاکمه است. از جهت رعایت قانون اساسی و دیگری از جهت الزامی که در تبعیت از معاهدات بین المللی دارد. با اینحال موادی در قانون مجازات اسلامی وجود دارد که نه تنها اجازه تشکیل دادگاه را به همگان داده بلکه آنها را مجاز دانسته که حکم صادره را نیز خود اجرا کنند. که می توان به مواد 184، 226 و تبصره 2 ماده 295، ماده 630 ق.م.ا و اجرای قصاص بدون اذن حاکم اشاره نمود. در این پایان نامه مبانی و نظریات فقها و حقوقدانان، آرای دیوان عالی کشور و نظریات مشورتی اداره حقوقی قوه قضاییه در مورد اقدامات مجرمانه در فراش و شرایط شمول معافیت مندرج در آن بیان گردیده، روایات و مستندات مربوط به جواز قتل بیان و به انتقادهای وارد بر این مبانی از سوی فقها و حقوقدانان پرداخته شده است. در راستای قصاص بدون اذن حاکم، ماهیت دوگانه یا خصوصی داشتن حق قصاص، شرایط اجرای آن و ضرورت استیذان از ولی امر بیان گردیده است. در مورد ماده 184 قانون مجازات اسلامی پس از بیان مفهوم ماده به مبانی اظهار شده از سوی فقها و حقوقدانان پرداخته شده و انتقادهای وارد بیان گردیده است. اقسام مهدورالدم، مبانی، آیات و روایات وارد در این موضوع تشریح انتقادهای وارد ذکر شده است. نتیجتاً با اختلاف نظرهای موجود بین فقها و حقوقدانان اجرای شخصی عدالت جزایی باید محدود و اجرای مجازات پس از یک دادرسی عادلانه در محاکم و طبق قانون صورت گیرد.

کلید واژگان: مجازات، اجرای شخصی، عدالت خصوصی، قانونی بودن محاکمه، عدالت جزایی، نظام

کیفری ایران.

فهرست مطالب

1	الف) بیان مساله تحقیق.....
4	ب) پیشینه تحقیق.....
4	ج) ضرورت تحقیق.....
4	د) فرضیه ها
5	ه) اهداف تحقیق.....
5	و) روش تحقیق
6	ز) ساماندهی تحقیق
7	فصل اول : کلیات
9	مبحث اول : مفاهیم
9	گفتار اول : لغوی
9	الف) عدالت
9	ب) حاکم
9	گفتار دوم : اصطلاحی
10	الف) تعریف عدالت
13	ب) عدالت کیفری
13	1) مفهوم عدالت کیفری
14	2) تقسیمات عدالت کیفری

- 14..... (2-1) عدالت سزادهنده
- 15..... (2-2) عدالت ترمیمی
- 17..... **مبحث دوم : تحولات تاریخی عدالت جزایی**
- 18..... گفتار اول : دوره انتقام خصوصی (اجرای شخصی عدالت کیفری)
- 20..... (الف) جمعی بودن مسئولیت
- 20..... (ب) بی تناسبی در مجازات
- 20..... (ج) شخصی بودن اجرا
- 21..... گفتار دوم: دوره دادگستری خصوصی
- 22..... (الف) قاعده قصاص و پرداخت غرامت
- 23..... (ب) مداخله دولت در اجرای مجازات
- 23..... (ج) محدودیت انتقام در زمان و مکان
- 24..... (د) تسلیم مجرم به زیان دیدگان
- 24..... گفتار سوم: دوره دادگستری عمومی
- 24..... (الف) ضرورت مداخله مقام قضایی در پاسخ به پدیده مجرمانه
- 25..... (ب) شدت کیفرها و عدم تساوی مجازاتها
- 26..... گفتار چهارم : اجرای عدالت کیفری در ایران باستان
- 27..... **مبحث سوم : قواعد عمومی حاکم بر مجازاتها**

گفتار اول : ضرورت مداخله مقام قضایی در پاسخ به پدیده مجرمانه 28

الف) مفهوم مداخله مقام قضایی 28

ب) قلمروی مداخله مقام قضایی 29

1) مداخله در مرحله تعقیب و تحقیق 29

2) مداخله مقام قضایی در مرحله دادرسی 33

3) ضرورت مداخله در مرحله اجرای مجازات 33

گفتار دوم : رعایت موازین دادرسی عادلانه 38

الف) حق بهره‌مندی از محاکمه عادلانه 39

ب) اصل علنی بودن محاکمات 40

ج) اصل قانونی بودن دادرسی، جرایم و مجازات‌ها 43

فصل دوم : اجرای شخصی مجازات در اقدامات مجرمانه در فراش و قصاص 46

مبحث اول : اقدامات مجرمانه در فراش 48

گفتار اول : سابقه موضوع 48

الف) در نظام‌های حقوقی 48

ب) در فقه 51

گفتار دوم : شرایط تحقق معافیت مطلق از مجازات 54

الف) وجود علقه زوجیت 55

ب) مشاهده زن و مرد اجنبی در حال زنا توسط شوهر 56

1) نظریه کفایت صرف‌زنا 58

2) نظریه محصن بودن زانی و زانیه 59

ج) ارتکاب عمل مجرمانه در حین مشاهده عمل زنا 60

- 61..... (د) علم به تمکین زن
- 61..... (ه) اثبات شرایط معافیت توسط مرتکب جرم
- 68..... گفتار سوم : مبانی اقدامات مجرمانه در فراش
- 69..... (الف) نظریه اجبار معنوی خارجی (تهییج و تحریک روحی)
- 71..... (ب) نظریه دفاع مشروع
- 75..... (ج) نظریه اجرای حد الهی
- 78..... (د) توجیه بر مبنای حکم قانون
- 79..... (ه) تعبدی بودن حکم
- 81..... گفتار چهارم (تحلیل نهایی
- 84..... **مبحث دوم : اجرای قصاص بدون اذن حاکم**
- 84..... گفتار اول : مهدورالدم بودن قاتل در برابر اولیای دم
- 87..... گفتار دوم : مفهوم قصاص و ماهیت آن
- 87..... (الف) مفهوم قصاص
- 87..... (ب) ماهیت قصاص
- 88..... (1) نظریه خصوصی بودن حق قصاص
- 89..... (2) نظریه ماهیت دوگانه
- 91..... گفتار سوم : شرایط اجرای قصاص مرتبط با اجرای شخصی مجازاتها
- 91..... (الف) تقاضای ولی دم مجنی علیه و اذن وی
- 91..... (1) تقاضای ولی دم مجنی علیه
- 92..... (1-1) ولی دم واحد
- 93..... (1-2) تعدد اولیای دم
- 94..... (1-3) عدم دسترسی به اولیای دم و عدم وجود ولی دم
- 94..... (2) اذن ولی دم
- 94..... (2-1) نظریه انحلالی بودن حق قصاص

95.....	2-2) نظریه مجموعی بودن حق قصاص.....
96.....	2-3) مباشرت و وکالت در اجرا
96.....	2-4) مشکلات عملی ضرورت اذن ولی دم
97.....	ب) ضرورت استیذان از ولی امر و آثار آن
97.....	1) ضرورت استیذان از ولی امر
99.....	2) آثار عدم استیذان از ولی امر
99.....	2-1) قابل مجازات نبودن اجرای قصاص
101.....	2-2) قابل مجازات بودن اجرای قصاص

104..... **فصل سوم : اجرای شخصی مجازات در حدود ، تعزیرات و مجازات‌های باز دارنده**

106..... **مبحث اول : اقدامات مجرمانه علیه محارب و مفسدین فی الارض**

106.....	گفتار اول : قلمرو ماده 184
106.....	الف : مفهوم محاربه و رابطه آن با مفسدین فی الارض
109.....	ب : مفهوم ماده 184
109.....	1) جرم نبودن عمل مرتکبان
110.....	2) جرم بودن عمل مرتکبان
111.....	گفتار دوم: مبانی اقدام مجرمانه علیه محاربان و مفسدین فی الارض
111.....	الف) نظریه دفاع مشروع
115.....	ب) نظریه مهدورالدم بودن محارب
116.....	ج) نهی از منکر و قطع فساد
116.....	د) نظریه تجویز قانون
118.....	گفتار سوم) تحلیل نهایی

120..... **مبحث دوم : اقدامات مجرمانه علیه مهدورالدم (علاوه بر محارب)**

120.....	گفتار اول : مفهوم مهدورالدم و اقسام آن
----------	--

- 120..... الف) مفهوم مهدورالدم
- 121..... ب) اقسام مهدورالدم
- 121..... 1) مهدورالدم نسبی
- 121..... 2) مهدورالدم مطلق
- 124..... گفتار دوم : بررسی مبانی جواز قتل مهدورالدم
- 124..... الف) مضمون آیات، روایات و اجماع فقها
- 124..... 1) ارتداد
- 124..... 1-1) نظریه تجویز عدالت کیفری خصوصی
- 125..... 1-2) نظریه عدم جواز قتل بدون اذن حاکم
- 125..... 1-2-1) تفاوت مجازات افراد مرتد
- 126..... 1-2-2) تعزیری بودن ارتداد
- 127..... 1-2-3) عدم دلالت روایت بر جواز قتل
- 130..... 2) زانی محصن و لائط
- 130..... 2-1) فقه عامه
- 131..... 2-2) دیدگاه فقهای شیعه
- 131..... 2-2-1) نظریه اجرای شخصی مجازات
- 132..... 2-2-2) نظریه منع قتل بدون اذن حاکم توسط افراد عادی
- 134..... 3) ساب النبی و الائمه المعصومین و فاطمه زهرا(س)
- 134..... 3-1) فقه
- 134..... 3-1-1) ادله مهدورالدم مطلق بودن ساب النبی
- 134..... 3-1-1-1) ساب پیامبر(ع) و ائمه معصومین(ع)
- 134..... 3-1-1-1-1) اجماع

- 135..... (3-1-1-1-2) روایات
- 136..... (3-1-1-2) سب حضرت فاطمه (س) وسایر پیامبران
- 137..... (3-1-2) نظریه ممنوعیت اجرای شخصی مجازات سب النبی (مهدور الدم نسبی)
- 137..... (3-2) نظام کیفری موضوعه
- 139..... (4) باغی
- 139..... (4-1) نظریه منع اجرای شخصی مجازات باغی در فقه عامه
- 139..... (4-2) نظریه منع اجرای شخصی مجازات باغی در فقه شیعه
- 140..... (ب) حکم قانون به عنوان عامل موجهه جرم
- 141..... (ج) نظریه اجرای حق
- 143..... (د) زوال سبب حمایت از حیات
- 143..... (1) ازبین رفتن سبب عصمت
- 144..... (2) ارتکاب جرایم خاص
- 144..... گفتار سوم : تحلیل نهایی
- 144..... (الف) ناسازگاری بامذاق شریعت و ترویج هرج و مرج
- 145..... (ب) منافی بودن با وظایف حکومت اسلامی
- 145..... (ج) محروم نمودن اشخاص از محاکمه عادلانه
- 146..... (د) عدم جواز محاکمه غیابی در حق الله
- 146..... (ه) گرایش غالب فقها به منع اجرای عدالت خصوصی در مورد اشخاص مهدورالدم
- 148..... نتیجه گیری

الف) بیان مسأله تحقیق

از زمانی که بشر مفهوم محاکمه کردن را فهمید و آن را به عنوان یک ارزش اجتماعی - اخلاقی پذیرفت و به این حقیقت پی برد که اجرای هیچ کیفری نباید جز از طریق محاکم صالحه اعمال شود، همیشه آن را به دیده احترام نگریسته و هیچ وقت در مقام فسخ و یا کم اثر کردن آن در نیامده است به حکایت تاریخ حدود نود قرنی که از تاریخ شناسی لزوم محاکمات جزایی می گذرد تنها نحوه شکل گیری دادرسی جزایی محل اختلاف بوده است. یعنی این که چگونه باید متهم را محاکمه کرد و چه هدف هایی در دادرسی های جزایی باید دنبال شود.¹

یکی از علل جنبشهای حقوقی و حتی نهضت های سیاسی از قرن هیجدهم به بعد که در عین حال از افتخارات بشری نیز محسوب میگردد، منع دادگستری خانوادگی و جلوگیری از عدالت خصوصی است. در نهضت مشروطیت ایران در حوالی سال 1285 هجری شمسی نخستین خواسته مردم ایجاد عدالتخانه بود تا دادرسی بر اساس اصول و قواعدی معین در آن مکان انجام گیرد و به نظام دادرسی آن زمان که در آن دادگاه مشخصی برای صدور حکم محکومیت وجود نداشت، پایان داده شود. این هدف را در قانون اساسی مشروطیت با این عبارت که « مرجع تظلمات عمومی عدلیه است..» متجلی نمودند.

تصویب کنندگان قانون اساسی مشروطیت با عنایت به تجربه تلخی که از نظام دادرسی داشتند و به پیروی از ملل متمدن آن روز، دادگستری خانوادگی و خصوصی را منع کردند این امر در اصول متعدد قانون اساسی مشروطیت مورد تاکید قرار گرفت که به عنوان نمونه به اصول دهم، هفتاد و سوم و هفتاد و چهارم می توان اشاره کرد.

اصل دهم مقرر می دارد: « غیر از مواقع ارتکاب جنحه و جنایت و تقصیرات عمده هیچ کس را نمی توان دستگیر کرد مگر به حکم کتبی رییس محکمه عدلیه بر طبق قانون و در آن صورت نیز باید گناه مقصر فوراً و منتهی در ظرف 24 ساعت به او اعلام یا اشعار شود.»

¹. محمود آخوندی، آیین دادرسی کیفری، اندیشه ها (تهران: انتشارات فرهنگ و ارشاد اسلامی، 1387)، ج 4، ص 123.

اصل هفتاد و سوم نیز با صراحت هرچه تمامتر اشعار می دارد: « تعیین محاکم عرفیه منوط به حکم قانون است و کسی نمی تواند به هیچ اسم و رسمی محکمه به خلاف مقررات قانونی تشکیل دهد. » در اصل 74 نیز آمده است: « هیچ محکمه ممکن نیست تشکیل گردد مگر به حکم قانون.»

بعد از انقلاب اسلامی ایران منع عدالت کیفری خصوصی با جدیت بیشتری در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران پذیرفته شد که از جمله آن اصول 36 و 159 است. اصل سی و ششم قانون اساسی حکم به مجازات و اجرای آن را تنها از طریق دادگاه صالح و به موجب قانون ممکن می داند و اصل 159 نیز تاکید دارد: « مرجع رسمی تظلمات و شکایات دادگستری است، تشکیل دادگاه و تعیین صلاحیت آنها منوط به حکم قانون است.»

بعد از پذیرش اصل قانونی بودن جرایم و مجازاتها در قرن 18 به دنبال انقلاب کبیر فرانسه و گسترش افکار سزاربکاریا، «منع اجرای شخصی مجازتها» یا همان «قانونی بودن محاکمه» به عنوان یکی از چهار رکن اصل قانونی بودن مورد عنایت قانون اساسی کشورها قرار گرفت و این منع به تدریج به اسناد بین المللی حقوق بشر نظیر اعلامیه جهانی حقوق بشر و میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی کشیده شد. ماده 10 اعلامیه مزبور در این باره مقرر می دارد: «هر کس با مساوات کامل حق دارد که دعوایش به وسیله دادگاه مستقل و بی طرف، منصفانه و علناً رسیدگی شود و چنین دادگاهی درباره حقوق و الزامات او یا به اتهام جزایی که متوجه او باشد اتخاذ تصمیم نماید.» بر اساس ماده 14 میثاق یاد شده نیز « هر کس حق دارد دادخواهی او منصفانه و علنی در یک دادگاه صالح، که مستقل و بی طرف تشکیل شده طبق قانون رسیدگی شود و آن دادگاه در باره حقانیت اتهامات جزایی علیه او یا اختلافات راجع به حقوق و الزامات او در امور مدنی اتخاذ تصمیم نماید.»

به هر حال عدالت و رعایت حقوق و آزادی های فردی و رعایت کرامت انسانی و احترام به شخصیت انسانها و منافع جامعه و اجرای عدالت کیفری در راستای رعایت قانون اساسی و معاهدات بین المللی، منع دادرسی خودسرانه و اجرای مجازات توسط افراد بدون دخالت مقام

عمومی به نمایندگی از جامعه را ایجاب می نماید. با این وجود در قانون مجازات اسلامی به مواردی بر می خوریم که مبنی بر پذیرش اجرای شخصی مجازاتها است .

ماده 184 ق م ا. مقرر می دارد : « هرکس یا گروهی برای مبارزه با محاربان و ازبین بردن فساد دست به اسلحه ببرد محارب نیست» . ماده 226 و تبصره 2 ماده 295 نیز مجوز صدور حکم و اجرای مجازات را به افراد عادی داده است به این عبارت « قتل نفس در صورتی موجب قصاص است که مقتول شرعاً مستحق کشتن نباشد و اگر مستحق قتل باشد قاتل باید استحقاق قتل او را طبق موازین در دادگاه اثبات کند.» تبصر 2 ماده 295 در ادامه آن می افزاید : « در صورتی که شخصی کسی را به اعتقاد قصاص یا به اعتقاد مهدورالدم بودن بکشد...اگر ادعای خود را در مورد مهدو رالدم بودن مقتول به اثبات برساند قصاص و دیه از او ساقط است.»

ماده 630 نیز به شوهر حق داده است به هنگام مشاهده همسر خود در حال زنا با مرد اجنبی به قتل هردو اقدام نماید.

امروزه مداخله نهادهای قضایی و شبه قضایی در محکومیت و اعمال مجازات کیفری از اصول مترقی حاکم بر مجازاتها شناخته می شود . با این وجود در برخی از قوانین کیفری به مواردی بر میخوریم که قانونگذار اجرای شخصی عدالت جزایی را بدون محاکمه و تشریفات موازین دادرسی عادلانه تجویز نموده و از اصول حاکم بر مجازاتها عدول نموده است . این که کدام مبانی قانونگذار را به چنین امر مهمی سوق داده و گستره آن تا چه حد است ، از مسائلی است که موضوع این پژوهش را تشکیل میدهد و این پژوهش بدنبال پاسخ به سوالات اساسی ذیل است :

1. مبانی اجرای شخصی عدالت جزایی در نظام کیفری ایران چیست و ارتباط آن با اصول حاکم بر جرایم و مجازاتها چگونه است .
2. قلمروی اجرای شخصی عدالت جزایی در نظام کیفری ایران تا چه اندازه گسترش دارد .

ب) پیشینه تحقیق

در کتب فقهی در خصوص مهدورالدم و حکم آن و قتل در فراش به جهت شرایط تحقق و قلمروی آنها (نه در مبانی) مطالب شایان توجهی به نگارش در آمده است. اما تا آن جا که جستجو به عمل آمد تحقیق مستقلی که اجرای شخصی مجازاتها را به کیفیت منعکس در این پایان نامه، به تفصیل از جهات مختلف مورد بررسی قرار دهد و زوایای پنهان، مجمل و ناقص و مبانی آنرا را روشن و نقد نماید، انجام نشده است. و تنها نویسندگان حقوقی در بحث مواد تجویز کننده اجرای شخصی مجازاتها تنها به قلمروی مواد اشاراتی مختصر نموده اند. لذا انجام تحقیق مستقلی در این خصوص ضرورت دارد.

ج) ضرورت تحقیق

نو بودن موضوع، عدم وجود تحقیق مستقل، وجود اجمال و ابهامات فراوان در مبانی و قلمروی اجرای شخصی مجازاتها به ویژه در مساله قتل به اعتقاد مهدورالدم بودن، ارتباط مواد عدالت کیفری خصوصاً با آزادی های فردی و حیات اشخاص، انجام تحقیق مستقلی را برای بررسی اجرای شخصی مجازاتها ضروری می سازد.

د) فرضیه ها

1. مبنای اجرای شخصی عدالت جزایی در نظام کیفری ایران ادله منصوص و غیر منصوص شرعی می باشد.
2. به نظر می رسد با عنایت به حیثیت معنوی افراد، بها دادن به اجرای فوری عدالت و ارضای غرایز انسانی، قلمروی عمده اجرای شخصی عدالت جزایی، جرایم علیه اشخاص و حیثیت معنوی افراد باشد.

ه) اهداف تحقیق

هدف از انجام این تحقیق روشن نمودن و تبیین مساله مبانی و قلمروی اجرای شخصی مجازاتها و بیان اشکالات و معایب آن بوده که می تواند مقنن را در اصلاح قانون مجازات اسلامی یاری رساند و از سوی دیگر خلا موجود در این زمینه را که بعلت عدم وجود مباحث تفصیلی در این زمینه می باشد را پر کرده و برای دادگاهها که امری مبتلابه بوده کارساز باشد. عمده اهداف این تحقیق را می توان به شرح ذیل بر شمرد.

1. تبیین مبانی ضرورت مداخله مقام قضایی در حکم به مجازات و اجرای آن
2. شناسایی و تبیین قلمروی موارد اجرای شخصی مجازاتها در نظام کیفری ایران
3. تحلیل مبانی فقهی و حقوقی اجرای شخصی مجازاتها
4. ارائه راهکارهای حقوقی جهت اصلاح قانون مجازات اسلامی در خصوص موضوع پلان کلی پایان نامه

و) روش تحقیق

مطالب از طریق مراجعه به کتابخانه ها ، سایتهای اینترنتی ، کتب ، مقالات ، نشریات و مجلات فقهی ، فارسی و انگلیسی فیش نویسی شده و سپس مطالب مورد نیاز از منابع انگلیسی و فقهی ترجمه گردیده است. به طور کلی جمع آوری مطالب به روش کتابخانه ای بوده است که به روش تحلیلی و توصیفی مورد تجزیه و استنتاج قرار گرفته است.

ز) ساماندهی تحقیق

این پایان نامه در سه فصل تنظیم یافته است که در فصل اول مفاهیم و پیشینه قواعد عمومی حاکم بر اجرای عدالت کیفری در سه مببحث، مورد بررسی قرار می گیرد: مببحث اول به مفهوم شناسی و مببحث دوم تاریخچه عدالت جزایی و مببحث سوم به قواعد عمومی حاکم بر اجرای عدالت کیفری اختصاص دارد.، فصل دوم پایان نامه قلمرو و مبانی اجرای شخصی مجازات در قصاص را تحلیل می نماید که در مببحث اول اقدامات مجرمانه در فراس و در مببحث دوم از اجرای قصاص بدون اذن حاکم سخن به میان می آید. فصل سوم نیز متضمن اجرای شخصی مجازات در قلمرو حدود، تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده است که در مببحث اول اقدامات مجرمانه علیه محارب و مفسدین فی الارض و در مببحث دوم اقدامات مجرمانه علیه مهدورالدم مورد بررسی قرار می گیرد و در آخر به نتیجه گیری پرداخته میشود.

فصل اول

کلیات